

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vniuers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

26. De cæteris peccatis, quæ co[n]tra Fidem admittuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Deum relata non sint. Certè hoc Ariminenſis diſtum nulla ratione defendi poteſt: quoniã quicquid honeſtè fit, hoc eſt, virtutis cauſa, ſtudio, & amore, eo ipſo in Deum tacite, & implicite referitur: niſi dicere Gregorius velit, primum hominẽ ſic eſſe cum iuſtitia, & gratia creatum à Deo, vt mandatum acceperit de referendis in Deum tanquam in propoſitum ſibi ſinem ſingulis vitæ actiõibus, & operibus, & quia diuina lege neglecta peccauit, fuiſſe auxilijs, & beneficijs acceptis priuatum, ita, vt auxilium Dei ad honeſtè operandũ, fuerit donum ad benè agendum, propter Deum datum quidem homini, non vt debitum naturæ, ſed tanquam debitum primæ hominis inſtitutioni, quã fuit cum iuſtitia, & gratia diuinitus procreatus, ea poſtea per peccatũ amiſſa factum fuiſſe, vt euſmodi auxilium nõ ampliùs naturæ hominis deberetur, ita vt cuiquam que datur, gratis, & liberaliter detur: quibus verò denegatur iuſtè denegetur: & hanc quidam exiſtımant Gregorij Ariminenſis fuiſſe ſententiam, ſed quidquid ille ſenſerit, merito id, quod docuit. 2. diſt. 28. q. 1. & 2. communi, vt dixi, Theologorum conſenſu reſellitur.

Caput XXVI.

De ceteris peccatis, quæ contra Fidem admittuntur.

ILLUD primò in quæſtionem venit, an cuique liceat, de rebus Fidei Catholice diſputare: Reſpondeo, cap. quicquamque, ſ. Inhibemus, de Heret. in Sexto, Laici eſſe interdicitum, diſputare de fide Catholica publice, vel priuatim. Sic enim decernitur: Inhibemus quoque, ne cuiquam laice perſone liceat publice, vel priuatim de fide Catholica diſputare. Qui verò contra ſecreſcit, excommunicationis laqueo innodetur. Et cap. Com ex inuanti, de Heret. laici, prædicatorum officio, & munere fungi prohibentur: quoniã eſt proprium ſacerdotum munus. Idem quoque ſtatuitur in cap. ſicut in vno, de Heret. QVAERES, quis nomine laici ſignificetur in iure, fieri enim poteſt, vt laicus ſit iuris Pontificij peritiſſimus, iam nõ etiam vtriuſque iuris doctor, & contrã, vt clericus, ſit rudis, & imperitus. Gloſſa in eo c. Reſpondet, forte nomine laici ſignificari illitteratum: ſic enim interdum literarũ rudes, & ignari laici, vocantur; & literati dicuntur clerici diſtinct. 88. cap. Inuitæ. Sed verius alii tradiderunt, laicum appellari eum, qui nullo eſt Eccleſiaſtico ordine initiatus, nec etiam prima clericorum tonsura inſignitus: leges enim humanæ de ijs feruntur, quæ frequenter eueniunt, non raro: Et quia frequenter accidit, vt laici indocti ſint, & imperiti, ideo diſputare de Fide Catholica non debent. At aliquando, in quibus, laicus vtrumque ius rectè nouit. Faſtor, ſed nihilominus eſt ei iure interdicitum de Fide Catholica diſputare: quia lex licet, de eo, quod ſæpè contingit, condita ſit, attamen in vniuerſum ad omnes protenditur, eoſque tenet, ac ligat. Nam laicus iuris pontificij cõſultus tamen iure naturali alioqui poſſet de Catholica Fide diſſerere, iure tamen Canonico prohibetur, ne rudes, & ignari diſputandi de Fide Catholica aniam arripiant. At dices; Etiam Clerici, non nunquam ſunt imperiti, rudes, & ignari. Nõ inſerior;

verum cum iure canonico cõſtitum fuerit, vt clerici literarum noticiam, & ſcientiam haberent, non eſt eis interdicitum de Fide Catholica diſputare. Quod ſi cupiam eorum cognitio, & ſcientia deſit, licet iure quidem canonico diſceptare de Fide minimè prohibeatur, iure tamen naturali, & diuino prohibetur, ne is, qui Fidei decreta, & iura neſcit, diſputet, & neſcius multa diſputando peccet. DEINDE QVAERES, quid nomine Fidei Catholice, in hoc capite veniat? Reſpondeo, quicquid eſt in Eccleſia propoſitum tanquam fide credendum: quales ſunt qui vocantur Articuli Fidei, & cætera, quæ ſacræ, & diuinae litteræ tradiderunt; Aut quæ generalis Eccleſiæ conſenſus definiuit, & quæ ex his neceſſaria, & euidenti cõſequentione deducitur. POSTREMO QVAERES, an laicus, qui ſcienter hanc legem violauit in excommunicationem incurrat? Reſpondeo, minimè, quoniã in ea lege dicitur: excommunicationis laqueo innodetur. Pœna autem verbis futuri temporis expreſſa, non ipſo facto contrahitur; ſed eſt per ſententiã Iudicis imponenda; cum tamen verba, quæ præteriti temporis pœnam expriment, ſignificent eam pœnam eſſe ipſo iure latam.

Secundò quæritur, An liceat clericis de Fide Catholica diſputare publice? Reſpondeo, c. De ſumma Trinitate, & Fide Catholica. L. Nemo, lancitum eſſe: Nullus clericus, vel militaris, vel alterius cuiuſlibet conditionis de Fide Chriſtiana publice turbis cõdunatis, & audientibus, tractet in poſterum: nam iniuriam facit Eccleſiæ, ſi quis ſemel indicata ac rectè diſpoſita reuoluerit, et publice diſputare conſenderit. Hæc ibi: led cum lex ſit imperatoria, & ciuiliſ, clericos tenere, & obligare nequit, niſi iure canonico conſirmetur. Non licet igitur clerico de Fide Catholica publice diſputare; primò, in dubium reuocando, quæ fide creduntur. Deinde, coram iudicibus, & imperita plebe, quam ad perſidiam aliquis alius conatur impellere. At verò fas eſt, de rebus Fidei publice diſputare coram populo qui ad præuentionem hereticam eſt ſolicitatus, ne Catholicorum ſilentium audaciores reddat Hereticos, & populum aſtantem in Fide, ac Religione ancipitem, & dubium. Licet item, publice diſputare de Fide coram peritis, & doctis gratia exercitationis, & vberius, ac plenius cognoſcendæ veritatis.

Tertiò quæritur, An Scripture ſacræ ſint in proprias ac maternas cuiuſque nationis, & gentis linguas conuertendæ, vt poſſint à ſingulis commodius legi, & intelligi. Reſpondeo, Lutheranos, & Calumniſtas in ea eſſe hæreſi, vt aſſerant Scripturas ſacras transferri debere in proprias, & vulgares omnium gentium linguas. Contra quos in Indice librorum prohibitorum edito, à Concilio Tridentino quarta Regula conſtituta ſic habet: Cum experimẽto manifeſtum ſit, ſi ſacra Biblia vulgari lingua poſſunt ſine diſcrimine permittantur, plus inde, ob hominum tenuitatem decernenti, quam vtilitatis oriri: hæc in parte iudicio Episcoporum, aut Inquiſitorum ſtetit, vt cum conſilio Parochi, vel conſeſſarij, Bibliorum à Catholicis auctoribus verſorum lectionem in vulgari lingua eis cõcedere poſſint, quos intellexerim ex huiſmodi lectione non damnum, ſed pdei atque pietatis argumẽtum capere poſſe: quam ſacriſcariem in ſcriptis habeam. Qui autem abſque tali ſacriſcarietate, ea legere ſeu habere præſumpſerit, niſi prius Biblijs Ordini

uario redditis, peccatorum absolutionem percipere non possit. Bibliopola vero qui prædictam facultatem non habenti, Biblia idiomate vulgari conscripta vendiderint, vel alio quouis modo concesserint, librorum pretium in vsu pios, ab Episcopo conuertendum amittant, alijsq; panis, pro delicti qualitate, eiusdem Episcopi arbitrio subiacent. Regulares vero non nisi facultate à Prelatis suis habita, ea legere, aut emere possunt. Hæc ibi. Et in Indice recens edito iussu S. D. N. Clementis VIII. addita est obseruatio circa prædictam 4. Regulam, quæ sic habet. *Animaduertendum est, circa superscriptam quartam regulam Indicis sel. rec. Pij Papæ IIII. nullam per hanc impressionem, & editionem de nouo tribui facultatem Episcopis; vel Inquisitoribus, aut Regularium superioribus concedendi licentiam emendi, legendi, aut retinendi Biblia vulgari lingua edita, cum hactenus mandato, & vsu Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis sublata eis fuerit facultas concedendi huiusmodi licentias. Sic ibi.*

Quæres, An Bibliorum partes, nimirum libri, aut librorum capita in vulgares linguas translata permittantur? Respondeo, primo aspectu, in prædicta quarta Regula solum prohiberi, ne sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur legi, emi, retineri, aut vendi. In Hispania tamen in Indice librorum prohibitorum ibi edito, auctoritate Generalis, in illis prouincijs, Inquisitoris Regula 6. sic habet: *Prohibentur Biblia vulgari lingua, cum omnibus suis partibus, ac si dicat, Biblia, & eorum partes, & in Indice recenti edito iussu S. D. N. Clem. VIII. in obseruatione circa quartam prædictam regulam Indicis editi iussu Pij IIII. sic habetur: sublata eis fuerit (videlicet Episcopis, Inquisitoribus, & Regularium Superioribus) facultas concedendi licentiam legendi, vel retinendi Biblia vulgaria, aut alias sacra Scripturæ, iam noui, quam veteris testamenti partes, quauis vulgari lingua editas.* DEINDE QVÆRES, An permittantur intergræ sententiæ, clausulæ, & capita Bibliorum inserta in libros Catholicorum, qui ea explicant, aut citant? Respondeo, in Indice Hispaniensis id permitti: nam ita expressè habet Regula sexta prædicti Indicis Hispaniensis. *ITEM, QVÆRES, an permittantur in vulgarem linguam translata Euangelia, & epistola, quæ per totum anni cursum inter Missarum solemnias publicè leguntur, & decantantur? In 6. Regula Indicis Hispaniensis permittuntur, ea conditione, vt separatim, & seorsim minimè typis mandentur; sed vna cum concionibus, & explanationibus Catholicorum editis, ad fidelium pietatem Christianam excitandam, promouendam, & augendam.* QVÆRES in super, an permittantur conscripti vulgari lingua precatum horariorum libelli, in quibus continentur Psalmi, & Cantica ex Biblijs excerpta? In Indice Hispaniensi in Regula 6. & 7. omnes huiusmodi lingua vernacula conscripti libelli prohibentur. Et in Indice nouissimè edito iussu S. D. N. Clementis VIII. in obseruatione circa quartam regulam, prohibetur sacra Scripturæ partes, eam noui, quam veteris testamenti, quauis vulgari lingua editæ: ac in super summaria, & compendia eorundem Bibliorum, seu librorum sacra Scripturæ, quocumq; vulgari idiomate conscripta: quod quidem iniuriatè præcipitur seruandū.

Obijcies, sacras litteras olim vernaculis fuisse linguas conscriptas: nam Moses, & alij veteris Te-

stamenti scriptores sacri, Hebraica lingua, quæ tunc repositis utebantur Iudæi, scripsere. Mattheus quoq; profecturus ad Gætes luce veritatis imbutus, Euangelium scripsit Hebraicè, in gratiam Iudæorum, & eorum, qui ex circumfusione erant, teste Hieronymo in Prologo in Mattheum, ex Eusebio, siue, vt alij prodiderunt, scripsit Syriaca seu Chaldaica lingua, quæ tunc Iudæorum vulgo erat vsitata. Epistola quoq; Pauli ad Hebræos fertur Hebraicè primum edita, quia est ad Hebræos missa. Cæteri verò noui Testamenti libri Græcè sunt conscripti, quia Orientalium Gentium, quæ in Romanorum Imperio, & ditione vsuebant, erat propria lingua: & in Ecclesia Latina sacri, & diuini libri Latine sunt redditi, propterea, quod omnes tunc temporis Latine loquebantur & intelligebant. Respondeo, tunc hæc tribus linguas scriptores sacros vsos fuisse, quia Scripturæ sanctæ id temporis apud Gentis promulgari cœperunt, & prouide in his linguas editæ, ac tradite fuerunt, quæ tunc in vsu erant apud Gentium nationes. Deinde obijcies, Paulum prima ad Corinthios cap. 14. reprehendentem eos, qui linguas in Ecclesia loquebantur: vbi inter alia dicit: *iamen, quæ sine anima sua vocem dantia, siue tibia, siue cithara, nisi distinctionem sermonum dederint, quomodo scietur id quod canitur, aut quod citharizatur? Euenim si incertam vocem det tuba, quæ parabit se ad bellum? Ita & vos per linguam, nisi manifestum sermonem dederint, quomodo scietur id, quod dicitur: eritis enim in ætra loquentes. Et post hæc: Si ergo, inquit, nesciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor barbarus, & qui loquitur mihi, barbarus. Et ad Rom. 10. Fides, ait, ex auditu; auditus autem per verbum Christi, at si ij, quibus annuntiatu Dei verbum, non intelligant, perinde est, ac si non audiant? Respondeo, Paulus in his locis sermonem habere de ijs, qui dono linguarum præditi erant, quo multi Corinthiorum tunc temporis diuinitus donabantur, & quo eos vt Apostolus voluit ad aliorum profectum, videlicet ne publicè loqueretur linguas in Ecclesia, nisi esset, qui interpretaretur, vt omnes intelligendo, ad pietatem inflammarentur ardentius. Ad hæc obijcies, Chryostomum ter quater ue asseret, nimirum in hom. de Lazaro, & in hom. 10. in Ioanem, & hom. 3. in epist. 2. ad Thessalonicenses, assiduam Scripturarum lectionem esse singulis necessariam, & prouide omnes in earum studium incumbere debere: neminem sese excusare posse, ob multitudinem occupationum, & negociorum, aut ob librorum penuriam, aut sermonis obscuritatem, & difficultatem: scripturarum lectionem demum non solum Monachorum, seu clericorum, sed etiam omnium laicorum esse oportere. Hieronymus item ad Paulum, & Eustochium scribens, hortatur eas, cum foeminae essent, ad assiduam sacrarum litterarum lectionem, & studium. Item, fertur Chryostomum nouum testamentum, & Dauidicos Psalmos in linguam Armenicam conuertisse, & Wlphilas Gochorū Episcopus dicitur sacros Bibliorum libros in Gochorū sermonem transfuisse. Chryostomi verba Hæretici more suo accipiunt, & detorqueunt ad suæ causæ patrocinium. Nos tamè libenter fatemur, tunc temporis laicos in scripturarum lectione fuisse veratos, quia sacra eloquia erant Græco, vel latino Sermone conscripta, quem sermonem vulgus quoque callebat, nunc verò plebs ferè rudi-*

dis est,

dis est, & imperita latini sermonis: at laici, qui græcè, vel latinè nouerunt, Scripturas iure optimo leſtant.

Quartò quæritur, An expediat, & deceat sacra volumina in maternis, & vernaculas linguas cõuerſi? Reſpondeo, Minimè, quia detrimentum inde pateretur fidelium concordia. Deindè, varia hærefum, & errorum cauſæ nacerentur. Prægræta, magna inſcitia, & ignorantia cauſa in Republica Chriſtiana ſequeretur. Ex varietate item, incertitudine, & multitudine verſionum contentiones innumeræ, diffidia, ac infinita propemodum alia incommoda, & mala prouerent. Ex quo Innocentius III. ad Abbatem Ciſterciensẽ, & eius collegas ſcribens, eos acriter obiurgat, & increpat, qui canonicos Sanctarum Scripturarum libros Gallicè trãſlatos, paſſim laicis, & foeminis permittebant Cum olim, ait, venerabilis frater noſter Metenſis Epiſcopus, per ſuas nobis literas inuilaſſet, quod tam in diaceſi, quàm in vrbe Metenſi Laicorum, & mulierum nõ modica multitud Gallicè eundem translationum diuinarum librorum intendens, ſecretis conuentibus eorum inter ſe erigere præſumerent, aliorum aſpernantes conſortium, & in faciem redarguentibus Presbyteris reſiſſentes, quorũ ſimplicitatem aſſiduum in ſua translationis periculis conſiderantes; non prout ad vindictam res nos accendit incogita, ſed vniuerſis tam in vrbe, quàm in diaceſi Metenſi conſtituit, ſub eo tenore literas curauimus Apoſtolicas deſignare, qui vobis ex earum tranſcriptis inſpectione poterit patere. Et paulò poſt præcipiẽs, vt inquiratur in eos, ſubingit: Nuper autem idem Epiſcopus per ſuas nobis literas inuilaſſet, quod quidam eorum, quos notabiles prioribus literis denotarat, mandatis recuſant Apoſtolicis obedire, quibusdam eorum clanculo, quibusdam vero iam publicè, obediendam eſſe diſcuntibus ſolis Deo: ab occultis etiam conuentibus non ceſſantes; officium prædicationis occultè, licet à nullo mittantur, prohibita etiam ſibi non metuant uſurpare, & peruenientes ſibi diſſimiles; & translationi eidem uſque adeo inſiſtentes, vt ſe nec Epiſcopo, nec Metropolitanò ſuo, nec nobis ipſiſ afferant pariueros, ſi eam de creuerimus abolendam. Licet autẽ tales in eo reprehendendi merito videantur, quòd occultis conuentibus celebrant, officium prædicationis uſurpant, ſimplicitatem deſpectum ſacerdotum, eorum conſortium, qui diſtam translationem non recipiunt, aſpernantur: Ne quid tamen ſubito facere videamur, diſcretionem veſtram, de qua plane conſidamus, per Apoſtolicã ſcriptã mandamus, ut que præcipimus, quatenus ad ciuitatem Metenſem pariter accedentes, cum eodem Epiſcopo conuocetis coram vobis ſalutariſſimos, & adhaerentes translationi prædiſta: & ſi fieri poterit, que in eis reprehendiſſima fuerint, auctoritate Apoſtolicã ſubiato a pellationis obſtaculo corrigatis. Quòd ſi correptionem recipere forte noluerint, inquiratis in eos. Hæc Innocentius.

Ex his manifeſtò perſpicitur, quot, & quanta mala Gallica illa ſacrorum Bibliorum tranſlatio, in Eccleſiam illam Gallicanã inuexerit: quæ in primis erant ſacerdotum ſimplicitas, & ceſſatorum omnium deſpectio, inobediencia, audacia, temeritas, cõuentus occultis, ſeditioes, ſchismata. Quis item non videat, quantum malorum accideret, ſi paſſim agricolæ, & opifices ſacra volumina verſarent, & leſtarent in materna lingua, cum in eis multa habeantur, quæ prima fronte, & aſpectu ſibi inuicem aduerſari videantur? Horum pauca quedam de multis exempla commemorabo. Ecce, ad Romanos 14. dicit Apoſto-

lus: Regnum Dei non eſt eſca, & potus; cũ tamen Chriſtus dicat Luc. 22. Ego diſpono vobis, vt edatis, & bibatis ſuper menſam meam in Regno meo.

Item, Genef. 1. & 9. dicitur, Creſcite, & multiplicamini; contra, Luc. 23. Beata ſteriles, que non genuerunt, &c. Et Matth. 19. Sinit Emuſchi, qui ſe caſtrauerunt propter Regnum calorum. Genef. etiam 22. ait Moſes; Temuit Deus Abraham; cui Iacobus in ſpeciem contradicens, Deus, inquit, neminem tenet. Rurſus Matth. 15. ait Chriſtus Dominus: Quod intrat in os, non coinquinat hominem: Contra Paulus dicens, Ebruiſi regnum Dei non poſſidebunt. Exod. 24. Viderunt que Deum, & comederunt: contrarium primo aſpectu, ait Moſi Deus, Non poteris videre faciem meam: non enim videbis me homo & vinct. Matth. 6. Attendite, ait Dominus, ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis; oppoſitum in ſpeciem indicat Matth. 5. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videam opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in celis eſt. Pſalmo primo ait Dauid: Non reſurgunt impij in iudicio: contra Paulus, dicens: omnes quidem reſurgemus, vt alios ſcripturæ locos præterea, quos recensere, nimis longum eſſet. Non diſſimulabo, multa etiam in ſacris literis contineri, quæ rudem, & imperitum hominem grauiter offendere, & quæ in ſpeciem vilia, & abiecta, aut etiam ridicula, & abſurda cenſeri poſſent: vt quæ in Cantico Canticoũ de mutuo, & reciproco inter ſponſum, & ſponſam amore referuntur, plurimæ quoque parabolæ, & ſimilitudines, tum noui, tum veteris Teſtamẽti; ex quibus incautus, & imprudens lector potius vanitatem, quàm veritatem, aut pietatem hauriret, vt merito dixerit Apoſtolus: litera occidit, ſpiritus autem viuificat. Poſtremò, facta quedam ſacræ literæ commemorant, quæ rudi populo propoſita imitanda viderentur, vt Genef. 38. fornicatio Thamar; Iudith. 10. & 11. mendacium in ſpeciem apparens: ficta quoque, & ſimulata Dauidis infantia, quando Saulem fugiens manſit apud regem Geth, 1. Reg. 21. & 27. illud quoque Oſeæ, cum iubetur ad mulierem meretricem accedere, & ex ea filios ſuſcipere, Oſeæ. 1.

Quintò quæritur, An prohibeantur diſputationes, & controuerſiæ de rebus Fidei, & Chriſtianæ Religionis inter Catholicos, & Hæreticos vernacula lingua ſcriptæ? Reſpondeo, in Hispanienſi Indice librorum prohibitorum in Regula 8. prohiberi diſputationes, & altercationes inter Catholicos, & hæreticos; imò etiam conſutationes Alchorani Mahometani in lingua materna editas, abſque facultate expreſſa, & ſcripto impetrata, & accepta ab Inquiſitoribus. Nam ex huiuſmodi diſputationibus, controuerſijs, & conſutationibus vulgari lingua compoſitis plebs ignara, rudis, & incauta plurimas ſolet falſitates haurire, & mordicus tenere.

Sextò quæritur, An ſanctum Miſſæ ſacrificium, diuina officia, ac publicæ Eccleſiæ preces, & Sacramentorum miniſtratio fieri, recitari, doceri ac tradi debeant proprijs, & maternis cuiuſque gentis, & nationis linguis? Lutherani & Caluiſti, contendunt hæc omnia vulgari lingua tradi oportere, vt ſinguli intelligant quid orent, quid petant, quid audiant, quid recipiant. Id probare ſe putant ex eo, quòd Iacobus Apoſtolus

Chaldaicè, aut Syriacè apud Iudæos liturgiam composuit, qua nunc fortassis vtuntur Aethiopes, Armeni, & Maronitæ: Basilii, & Chryso- stomi Græcè pro Græcis. S. Petrus perhibetur Latine edidisse pro Latinis, aut saltem eius discipuli. Hieronymus perhibetur Dalmatica lingua Liturgiam composuisse Dalmatarum: Alexandrini, & Aegyptij suam quoque Liturgiam Arabicè conscriptam esse voluerunt, sicut Sclauonicè Morauii. Idem præterea confirmant ex eo loco Pauli. i. ad Cor. 14. *Si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Quis ergo est orabo spiritu, orabo mente, psallam spiritu, psallam mente. Ceterum, si benedixeris spiritu: qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionem? quoniam quid dicat, nescit. Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non edificatur.* Et ex illo etiam Esaiæ 29. quod Christus Dominus confirmauit: *Populus hic, inquit, labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me.*

Verumenimquod quicquid Lutherani, & Caluini sibi velint, & obstrepant, error est intolerabilis asserere, publicas Ecclesiæ ad Deum preces vulgari idiomate recitari, cãtari, & fundi debere, & neminem fidelium, earum fructus posse esse participem, nisi intelligat idioma, quo recitantur. Mos enim generalis Ecclesiæ habet, vt non nisi certis quibusdam linguis, Hebraica nimirum, Syriaca, Græca, & Latina celebrètur: qui mos plurimis ab hinc annis in Ecclesiâ inductus, etiã nunc retinetur, & seruat. Vnde Gregorius VII. ante annos quingentos, Duci Bohemiæ petenti totius iux gentis nomine id ipsum, quod Lutherani, & Caluinistæ hodie extorquere contendunt, respondit libr. 7. sui Registri in Epistola ad eum missa, in hunc modum: *Quia verò, inquit, nobilitas tua postulauit, vt secundum Sclauonicam linguam apud vos diuinum officium celebrari annueremus; scias nos huic petitioni inæ nequaquam posse facere. Et hoc nempe sepe voluèribus liquet, non immerito Sacram scripturam omnipotentis Deo placuisse, quibusdam locis esse occultam, ne si ad litigium cõuersi pateret, forte vilesceret, & pateret despectus, aut præuè intellecta à mediocribus, in errore induceret. Hęc ille Romanus Pontifex. Accedit concil. Trident. sess. 22. cap. 8. de sacrificio Missæ verba faciens: *Et si Missa, inquit, magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Parribus, vt vulgari passim lingua celebraretur. Quamobrem retemo vbique cuiusque Ecclesiæ antiquo, & à S. R. Ecclesiæ omnium Ecclesiarũ Matre, & magistra probato ritu, ne Christi oues esuriant, neque paruuli panem petant, & non sit qui frangat eis, mandat sancta synodus pastoribus, & singulis curam animarum gerentibus, vt frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios ex ijs, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant: atque inter cetera sanctissimi huius sacrificij mysterij aliquid declarent, diebus præferim dominicis, & festis. Similia his præcipit idem cõcilium de ijs, quæ pertinent ad conciones Euangelij, & Epistolarum, Catechismi, & reliquorum, quæ sunt necessaria ad salutem, explicationem, sess. 5. c. 2. de Reformatione: Et idem fermè constituit de sacramentorum vi, & vtu c. 4. & 7. sess. 22. can. 9. his verbis: *Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritum, quo submissa voce pars canitur, & verba consecrationis proferuntur, damnandum esse, aut lingua tantum vulgari celebrari debere Missam, aut aquam non miscendam esse vino in calice offerendo, eò quòd sit contra Christi institutionem, anathema sit.* QVAERES,**

an expediat prædicta publica Officia vulgari lingua celebrari? Respondeo, nequaquam: quia multa hinc incòmoda nasceretur, vt paulò ante vidimus. DEINDE QVAERES, an Hæreticis perentibus, vt prædicta officia maternis linguis perfoluantur, permitti, & concedi debeat ob cõmunem pacem tuendam, & conferuendam? Respondeo, concilia, Patres, & Ecclesiam non consueuisse similibus Hæreticorũ postulatis annuere, sic enim olim Ephesinũ concilium noluit Nestorio cõcedere Deiparã Virginem dici, & vocari, & quædam licet id verũ esset, sed voluit appellari, *Saraxar*, id est, Dei Matrem: Et yquid Nicæna prima, noluit admittere, quòd Arriani libenter dabant, vt in Symbolo Filium Dei profiteremur, & quòdam id est, similis substantiæ, sed voluit appellari *homo*, id est, eiusdem naturæ, & substantiæ: neque, vt quædam Patres voluerunt Asiani Episcopi concedere, vt Pascha celebraretur 14. Luna Martij, in quemcunq; hebdomadæ diem incidere, sed voluerunt, vt Dominica die post 14. Luna proxima sequenti coleretur. Nec itè Ecclesiæ acquieuit Pelagianis ingenuè cõfitentibus paruulos nõ nasci in eo statu, & vitæ conditione, qua fuerant primi parentes ante lapsum, sed voluit, vt aperte fatentur eos cũ peccato originis nasci. Verbis enim ambiguis vsi illi hæretici deprauati, eludebãt Ecclesiã, intelligentes videlicet paruulos nõ nasci, in eadẽ vitæ conditione, & statu: quia nõ nascuntur viri adultæ, & perfectæ ætatis, quales erant primi parentes ante lapsum. Quòd si Lutherani, & Caluinistæ permitteretur, vt prædicta vulgari lingua celebraretur officia diuina, postea prædicarent se obtinuisse, quòd volebant, immò Ecclesiã mutasse sententiã, & antiquum morem reliquisse tanquam Scripturis contrariũ, errorisq; Ecclesiã infimularent: incredibile legitis, & gaudio exultarent. At Ecclesiã permittit, inquit, vt Alexandrini populi, & Aegyptij Arabicè, diuina officia faciant, Armeni Syriacè, & Morau olim Sclauonicè, Dalmatæ Dalmaticè, & Russi, siue Rutheni vulgari sua lingua, & sermone. Concedo: sed id factum est, quia Alexandrini, Aegyptij, & Armeni, id extorserunt in Græcorum odium, à quibus se iam olim segregarant: Morau verò id introduxerunt, quia ijs, qui apud ipsos Christi Euangelium promulgarunt, videlicet Cyrillus, & Methodius ante sexcentos annos à Romano Pontifice impetrarunt, vt eis rem diuinam facientibus, lingua, & sermone Sclauonũ vti liceret, quòd ea gens ipsis auctoribus in Christum Dominũ credere cepisset, vt refert Aeneas Sylius, in *historia Bohemica* c. 13. & Cromerus in lib. 3. de *Rebus Polonoarum*: immo, vt ait Sylius, cum quidam Romæ contradicerent, & percerent, ne id Pontifex concederet, audita est vox è calo missa, omni spiritus laudet Dominũ, & omni lingua confiteatur ei. Porro non idem iuris est de priuatis precepcionibus, quas quibus fundit ad Deum, nec de ijs, quæ ad Catechismum spectant: quale est Apostolorum symbolum, salutatio angelica, & cetera Christianæ fidei rudimèta: hæc enim licet Latinè sape tractantur, materna tamen lingua proponi, & addisci solent, quia publica Ecclesiæ officia minime cõsentur. Septimò queritur, An populo catholico liceat hæreticum hominem, aut infidelem in Regem, aut Principem eligere? Respondeo, primò

id iure naturali esse prohibitum, quia Principum, & Regum mores solent populi imitari. Vnde olim Deus, cum Hebræorum populo præcepta daret, inter alia prohibuit, ne alterius gentis, quam suæ regem sibi deligerent. Deinde, si Rex hæreticus à populo crearetur, electio iure canonico esset prorsus inanis, & irrita: quoniam omnis hæreticus ipso iure excommunicationem cõtraxit, excommunicatus autem, publicorum munerum, & administrationum capax nõ est, quippè cui interdicitur est omni piorum hominum conuictu, societate, & cõmuniõne. **QVAERES**, an saltem ob cõmuniõne pacis bonum tuendum, & cõferuandum, possit Hæreticus auctoritate Pontificia absolutus, in Regem, aut Principem eligi? **R**espondeo, videndũ esse, an multo magis sit in rem populi hæreticum hominem in Regem non eligi, quam eligi ob cõmune pacis bonum. Item, videndam est, an citius, & facilius Reipublicæ salus, & pax labefacta concidat Hæretico regnante, aut dominante, quam Catholico: in super videndum est, num quamvis polliceatur, & iuret, se permitturum Catholicos pacatè, & quietè viuere iuxta Ecclesiæ ritus, & mores; sit ei fides habenda. Nam qui Dei fidẽ temerè, nefariè, & impiè perfringit, facillè fidem datam hominibus violabit, vt abunde experimenta docuerunt. **ROGABIS DEINDE**, an Rex, vel Princeps in hæresim lapsus, sit ipso iure regno, aut principatu suscepto priuatus? **R**espondeo, minimè, sed regno est amouendus, regno priuandus, ei regia potestas abroganda. **QVAERES**, cuius auctoritate sit regno, aut principatu deijciendus? **R**espondeo, auctoritate Pontificis Romani primũ fieri debere criminis declarationem: nam Hæresis crimen est Ecclesiasticum, in quod Iudex Ecclesiasticus primũ inquirere, & animaduertere debet: post cognitã ab Ecclesiã, & damnatã hæresim lata sententia, populus eadẽ auctoritate soluitur ab omni vinculo, & nexu fidei, promissionis, & iurisiurãdi, quo Regi parere ante debebat, & deinde potest iure populus, vna cum Procerum cõtũ, Regi regnum, & potestatem adimere, ac in sui patrocinium alios Principes Christianos, & Catholicos vocare, si ad hæc omnia Romani Pontificis publica sententia, & auctoritate accesserit.

Octauo queritur, An fas sit, & Reipublicæ expediat Hæreticos impune permittere, & peregrinas, ac supersticiosas sectas tolerare, vt Iudaismũ Paganismũ, Saracenisimũ? **Q**uidã opinantur id fas esse, & expedire, vt Reipublicæ pacatè, & tràquillè viuant. Nam Helueticj populi pace fruuntur, & tràquillitate, cũ tamen Hæreticos permittant in suis finibus: & olim Christiani, Imperatoribus hæreticis, & Paganis regnantibus, vna cũ Hæreticis, & Paganis permitti viuabant. At verò dicendũ arbitror, innumera mala, & incõmoda oriri solita esse, quãdo in Republica impune toleratur eiusmodi hominũ consortiũ, atq; conuictus: vt experimento satis euidentĩ cõstat in multis prouincijs, quod si aliquando factũ esse legimus, id mirũ non est, quia res, mores, & tempora aliud non patiebantur: & vbi id nunc impune toleratur, Atheismus, aut Paganismus, paulatim inducitur. At vt plura, & grauiora, & deteriora mala deuentur, aliquando id Principes Christiani permittunt.

Cap. XXVII.

De peccatis, quæ contra Fidei confessionem admittuntur.

Prinçipio queri solet, An qui rogatur ab alio, sit Catholicus, siue Christianus nec ne, eo ipso debeat confiteri, se esse Catholicum, siue Christianum? **A**nimaduertendum est, inter se hæc tria plurimum differre: nam aliud est negare. V. G. Titium se esse Catholicum siue Christianum: aliud Simulare, vel occultare Fidem Catholicam, siue Christianam: & aliud, sectam, vel supersticiosam impietatem profiteri. Deinde sciendum est, posse cõtingere, vt quis, vel verbis, vel factis, vel signis Fidem catholicam abneget, vel occultet. Et proinde, vt sectam alienam totidem quoque modis profiteatur. Primũ queritur de verbis, & factis postea de signis.

Profiteri igitur sectam, aut superstitionem Infidelium quorumlibet, siue verbis, siue factis, est per se peccatum, & quidem graue. **QVAERES**, quid si metu mortis quis profiteatur? Etiam tunc est peccatum, quia est per se, & intrinsecè malũ. Vnde metus mortis minuere ex parte eius deformitatem potest quidem; sed tollere ex toto non potest. **Q**uid si, inquit, ore tenus tantummodo quispiam profiteatur, non corde, & animo? **R**espondeo, eum hæreticum, aut Paganum non esse, quoniam intellectu nihil contra Fidem credit, at verò graue peccatum facit, quia Christi Fidẽ verbis abnegat. Præterea, si Titius legitime auctoritate publica rogatus, se esse Christianum, vel Catholicum neget, graue peccatũ admittit, tametsi metu mortis, & verbo tenus se talem esse negauerit: nam Fidem negare, est etiam per se, & sua natura malum. Postremò, si Titius publicè, & legitime rogatus, sit Catholicus, siue Christianus, an non; tacerit, ita vt talem se tacendo esse dissimulet, grauius delinquit, quoniam tunc temporis Fidem suam clare, & palam prodere, & confiteri debet: alioqui enim tanquam hæreticus, aut Infidelis censebitur: Et cum id negotij publicè transigeretur, pios Christianorum animos offenderet, si tamen Titius clanculum, secretò, vel priuatim ab aliquo rogetur, sit ne Catholicus, Christianusue an non; non peccat, si tacendo Fidem dissimulet, aut occultet; aut si rogantem verbis ambiguis, aut aliò spectantibus eludat: quia is, qui rogat, nullum rogandi ius habet, & proinde qui responderet, minimè obligatur ad veritatem fatendam: vsu tamen venire interdum potest, ex accidenti aliquo, nimirum, ne alij offendantur, vel ne in periculum perfidix deueniant, vt debeat veritatem profiteri, & nequaquam occultare. At verò si Hæreticum, aut Infidelẽ se esse fateatur, peccat, non solum mentiẽdo, sed etiam hæreticam prauitatem, aut supersticiosam, vel impiã aliam quamlibet sectam verbis profitẽdo.

Quæres, quid si nomen Christiani, vel Catholici apud aliquos prouincias, solum sit nomen nationis, vel gentis, non autem religionis, an peccet Titius contra confessionem Fidei negando se esse Catholicum, vel Christianum? **R**espondeo, minimè, quia solum negat se esse virum illius nationis, vel gentis, de qua rogatur: velut qui

distingere.